

התעתיק מערבית לעברית

יסודם של כללים אלו הוא כללי התעתיק מערבית לעברית שנקבעו במליאת האקדמיה ללשון העברית בשנת תש"ן (1990), ושהתפרסמו ברשומות בשנת תשנ"ד. התעתיק החדש (הפשוט) מערבית לעברית אושר במליאת האקדמיה בישיבתה בט"ו במרחשוון תשס"ז, 6 בנובמבר 2006 (ישיבה רצג). הכללים התפרסמו ברשומות, ילקוט הפרסומים 5764, י' בשבט תשס"ח, 17 בינואר 2008, עמ' 1432-1434. במהלך השנים תש"ע ותשע"א עדכנה ועדת הדקדוק של האקדמיה את התעתיק: הוסדרו תעתיקי העיצורים לצרכים מדעיים, נקבעה דרך הכתיבה בניקוד ושלא בניקוד ועודכנו מקצת הכללים של הסימנים המיוחדים. העדכון אושר במליאת האקדמיה בא' באדר ב' תשע"א, 7 במארס 2011 (ישיבה שך). הודעה על כך התפרסמה ברשומות, ילקוט הפרסומים 6300, כ"ז באלול תשע"א, 26 בספטמבר 2011, עמ' 6840. תיקונים אושרו בישיבת המליאה בא' בשבט תשע"ט, 7 בינואר 2019 (ישיבה שסא) ובי"ט באייר תשפ"ד, 27 במאי 2024 (ישיבה שפט).¹

הקדמה

- כמה עקרונות עומדים ביסוד הכללים, ואלו הם:
- התעתיק מערבית לעברית נועד להביע בקירוב את מבטא השמות הערביים בעברית, ולא דווקא לבטא את הקשר הגנטי בין שתי הלשונות.
 - נקבעו כללים הן לתעתיק בניקוד הן לתעתיק בלי ניקוד.
 - שמות שיש בהם מנהג כתיבה מושרש בעברית ייכתבו כמנהגם.
 - לצרכים מדעיים נקבעו כללים המקרבים את התעתיק לדרך הכתיבה הערבית הקלסית.

1 כללים אלו באים במקום כללי התעתיק מערבית לעברית שקבעה האקדמיה בד' בתמוז תש"ן, 27 ביוני 1990 (ישיבה קצו), ושהתפרסמו ברשומות בילקוט הפרסומים 4195, י"ג באדר תשנ"ד, 24 בפברואר 1994, עמ' 2442-2443.

העיצורים

האות הערבית	התעתיק לעברית	לצרכים מדעיים
أ, إ על המזה ראו עוד להלן, סימנים נוספים	א	
ب	ב (בניקוד: ب)	
ت	ת	
ث	ת' (بَعَثَا) כגון בוקעאת'א	ת כגון בקעאת'א
ج	ג' בניבים ההוגים [g] התעתיק הוא ג (ולא ג'), כגון גמאל, נגיב	
ح	ח	
خ	ח' כגון סח'נין (سَخْنِيْن)	
د	ד	
ذ	ד' כגון ד'הב (ذهب), ד'נאבה (ذُنَابَة)	ד כגון ד'הב, ד'נאבה
ر	ר	
ز	ז	
س	ס	
ش	ש	
ص	ס' כגון מוס'מוס' (مَصْمَص), נס'אס'רה (النَّصَاصِرَة)	צ (ص) כגון מצמץ, א(ל)נצאצרה
ض	ד כגון דומידה (ضَمِيْدَة), עווד (عَوْد)	צ' (ض) כגון צ'מידה, עוץ
ط	ט	
ظ	ז כגון זאהר (ظَاهِر)	ט כגון טאהר
ع	ע	

האות הערבית	התעתיק לעברית	לצרכים מדעיים
غ	ר' כגון ר'ג'ר (الغجر), מר'אר (المغار), להוציא כתיבים מושרשים כגון אבו גוש (أبو غوش), בגדאד (بغداد)	ع כגון אלעג'ר, אלמעאר
ف	פ (ף)	
ق	ק	
ك	כ (בניקוד: כ) גם בסוף מילה, כגון בית סוריכ (بيت سوريك)	ك סופית - ך כגון בית סוריך
ل	ל	
م	מ (ם)	
ن	נ (ן)	
ه	ה	
و	ו	
ي	י	

התנועות

התנועה	התעתיק המנוקד	בלי ניקוד	לצרכים מדעיים
a ארוכה	اَא כגון ג'מאל (جَمَال), סאג'ור (سَاجُور)	א כגון ג'מאל, סאג'ור	
u ארוכה	اُא כגון מחמוד (مَحْمُود)	ו כגון מחמוד	
i ארוכה	اִי כגון שריף (شَرِيف)	י כגון שריף	
a קצרה	ا כגון מזרעה (مَزْعَة), קטר (قَطْر)	ללא סימון כגון מזרעה, קטר	
u קצרה	ا כגון מחמד (مُحَمَّد)	ו כגון מוחמד	ללא סימון כגון מחמד
i קצרה	ا כגון ג'סר (جَسْر)	י כגון ג'סר; אם הברת ה־i אינה מוטעמת, מומלץ לא להוסיף י אלא לנקד בחיריק, כגון אבסאל (إِبْسَال).	ללא סימון כגון ג'סר

תנועות בהגייה העממית²

התנועה	התעתיק המנוקד	בלי ניקוד
o	او כגון ג'וז (جوز)	א כגון ג'וז
e קצרה	ا כגון מסעדה (مسعدة), קאסם (قاسم), ג'סר (جسر)	ללא סימון כגון מסעדה, קאסם, ג'סר
e ארוכה (במקור ay)	اي כגון בית (بيت), עין (عين)	אי כגון בית, עין

² השימוש בתעתיק ההגייה העממית נתון להחלטת המתעתק לפי צרכיו. לצורכי שילוט ראו להלן, סעיף 7 להערות.

סימנים נוספים

הסימן	התעתיק המנוקד	בלי ניקוד	הערות
אָ (סוכו)	אָ כגון סָחָ'נִין (סַחְנִין)	ללא סימון כגון סח'נין	בסוף מילה יסומן שווא רק באהו"י עיצוריות ובעת הצורך, כגון אָקָרָא.
אָ (מכפל [שָׁדָה])	דגש כגון חֲמוּד (חֲמוּד), אֲרָאם (אֲרָאם)	ללא סימון כגון חמוד, א-ראם	המבקש לציין את המכפל בעיצורים ב, ג', ד' (דָ), כ, פ, ת' (תָ) ישתמש בשדה, כגון בָּ'אר (נָגָר), בָּ'ין (גָּפִין).
אָ (תא מרבוטה)	אָה; בנסמך אָת כגון עֲסִירָה (עֲסִירָה); בְּסִמַּת טַבְּעוֹן (בְּסִמַּת טַבְּעוֹן)	אָה; בנסמך אָת כגון עס'ירה; בסמת טבעון	
אָ, אָ (המזה "על כיסא" של אָאו או אָא)	בהמזה שוואית: אָאו י כגון בּוּס (בּוּס), בִּיר (בִּיר); בהמזה בתנועה: אָ כגון מַאֲיִד (מַאֲיִד), אָאָל (אָאָל)	בהמזה שוואית: אָאו י כגון בוס, ביר; בהמזה בתנועה: אָ כגון מואיד, ואָל	לצרכים מדעיים: בָּאָס / באס, בָּאָר / באר מַאֲיִד / מאיד, אָאָל / ואאל
אָ (המזה "מרחפת")	אָ כגון שִׁיא (שִׁיא), בְּהָא (בְּהָא), קְרִיאָה (קְרִיאָה)	אָ כגון שייא, בהאא, קראאה	

הערות

1. תווית היידוע (אָל – אָל) תופרד מן השם במקף, כגון אל-בירה (אָלִיבִירָה). לפני אותיות שמש לא תיכתב אָ, והאָ תופרד מן השם במקף, כגון א-שמאליה (אָלִיבִירָה). לצרכים מדעיים אין משתמשים במקף, כגון אלבירה, ולפני אותיות שמש תיכתב אָ בסוגריים, כגון א(ל)שמאליה. אין חובה לציין את תווית היידוע בראש שמות, כגון טירה (אָלִיבִירָה), טייבה (אָלִיבִירָה); אבל באמצע השם היא מחויבת: דאליית אל-כרמל (דאליית אָלִיבִירָה).
2. אָלף הנכתבת בערבית מעל האות תיכתב בעברית ב־אָ אחר האות, כגון א־רחמאן (אָלִיבִירָה). יצאה מכלל זה המילה אָללה (אָללה).
3. אָלף מקס'ורה תיכתב ב־אָ, כגון מוסא (מוֹסִי).

4. מִדָּה תִּכְתֵּב בִּשְׁתֵּי א, כגון אָדָם (אִדָּם), אָכַל (אָל).
 5. בתעתיק ללא ניקוד מכפילים ו רִי עיצוריות לפי כללי הכתיב המלא של העברית, כגון קלנסווה, שוויבה (שְׁוִיבָה), ח'וואלד, טייבה, מועאווייה, עריאן (עֲרִיאָן).
 6. הרוצה לציין את התנווין יכתוב את ה־נ בסוגריים, כגון מִחְמֵד (וּ) (מִחְמֵד).
 7. בשמות שיש בהם פער גדול בין ההגייה העממית להגייה הספרותית ייקבע התעתיק לצורכי שילוט לפי ההגייה העממית, כגון ג'דידה ובניקוד ג'דִידָה (ולא ג'ודיידה - جُودَيْدَة).
 8. בתעתיק המנוקד לא יסומן דגש קל באותיות ג, ד, ת (וכמובן לא ב־ג', ד', ת'), למשל דִּחְלָאן, תִּפְרִיק, גִּמָּל, מִגְ'דֵל שְׁמֵס, אֲבִתְסָאם.